

धर्मव्याधोक्तधर्मेषुमातापितागिरात्माचगुरुश्चद्विजसत्तमेतिमुमुक्षूणांपंचसेव्यत्वेनप्रोक्तास्तत्रपतिव्रतोपाख्यानेधर्मव्याधनिदर्शनेनमातापित्रोःपतिव्रतानिदर्शनेनगुरोश्चशुश्रूषायाःफलंदर्शितं तत्रैवमोक्षधर्मप्रस्तावेआत्मसेवनंफलंचोक्तंपरिशिष्टस्याग्निसेवनस्यमोक्षहेतुत्वप्रकारंवक्तुंआंगिरसमारभते श्रुत्वेमांधर्मसंयुक्तमित्यादिना ॥ १ ॥ कथमिति ननुत्वमग्रेप्रथमोअंगिराःकषिरितिदेवदेवेरंगिरस्त्वंश्रूयतेअत्रतुअंगिरसोवद्वित्वंकथंपृच्छति सत्यं उभयोरभेदेनबीजांकुरवत्परस्परजनकत्वेनवाऽदोषः तथाचअग्निर्वैब्राह्मणइतिअहंत्वदस्मिदसित्वमेतन्ममासियोनिस्त्वयोनिरस्मीतिचश्रुतीभवतः वनंसलिलं यातःप्रविष्टःप्रविवेशिथापइतिमंत्रवर्णात् जीवनंभुवनंवनमित्यमरः ॥२॥ अग्निरिति एकस्याप्यग्नेःकर्मसुदृश्यमानमनेकत्वंकथमुपपद्यते नहिआग्नेयोष्ठाकपालःदर्शपूर्णमासचातुर्मास्यादिषुएकएवेतिवक्तुंशक्यं अन्याव

वैशंपायनउवाच श्रुत्वेमांधर्मसंयुक्तांधर्मराजःकथांशुभां ॥ पुनःपप्रच्छतमृषिंमार्कंडेयमिदंतदा ॥ १ ॥ युधिष्ठिरउवाच कथमग्निर्वनंयातःकथंचाप्यंगिराःपुरा ॥ नष्टेग्नौहव्यमवहदग्निर्भूत्वामहायुतिः ॥ २ ॥ अग्निर्यदात्वेकएवबहुत्वंचास्यकर्मसु ॥ दृश्यतेभगवन्सर्वमेतदिच्छामिवेदितुं ॥ ३ ॥ कुमारश्चयथोत्पन्नोयथाचाग्नेःसुतोभवत् ॥ यथारुद्राच्चसंभूतोगंगायांकृतिकासुच ॥ ४ ॥ एतदिच्छाम्यहंत्वत्तःश्रोतुंभार्गवसत्तम ॥ कौतूहलसमाविष्टोयाथातथ्यंमहामुने ॥ ५ ॥ मार्कंडेयउवाच अत्राप्युदाहरंतीममितिहासंपुरातनं ॥ यथाक्रुद्धोद्भुतवहस्तपस्तप्तुंवनंगतः ॥ ६ ॥ यथाचभगवानग्निःस्वयमेवांगिराभवत् ॥ संतापयंश्चप्रभयानाशयंस्तिमिराणिच ॥ ७ ॥ पुरांगिरामहाबाहोचचारतपउत्तमं ॥ आश्रमस्थोमहाभागोहव्यवाहंविशेषयन् ॥ तथासभूत्वातुतदाजगत्सर्वं व्यकाशयत् ॥ ८ ॥ तपश्चरंस्तुद्भुतभुक्संतपस्तस्यतेजसा ॥ भृशंग्लानश्चतेजस्वीनचकिंचित्प्रजज्ञिवान् ॥ ९ ॥ अथसंचिंतयामासभगवान्हव्यवाहनः ॥ अन्योग्निरिहलोकानांब्रह्मणासंप्रकल्पितः ॥ १० ॥ अग्नित्वंविप्रनष्टंहितप्यमानस्यमेतपः ॥ कथमग्निःपुनरहंभवेयमितिचिंत्यसः ॥ ११ ॥ अपश्यदग्निरिवलोकांस्तापयंतंमहामुनिं ॥ सोपासपृच्छनैर्भीतस्तमुवाचतदांगिराः ॥ १२ ॥ शीघ्रमेवभवस्वाग्निस्त्वंपुनर्लोकभावनः ॥ विज्ञातश्वासिलोकेषुत्रिषुसंस्थानचारिषु ॥ १३ ॥

यवत्वायोगात् अन्यस्यचगुणस्यद्रव्यस्यवायागभेदकस्याभावाद्देवताभेदएवयागभेदहेतुरितिअवश्यंवाच्यंसचाग्नेरेवकथंसंभवतीत्यर्थः ॥ ३ ॥ अथएकस्यसंततौअनेकेग्निनामानःसंतीतिर्हिआग्नेयस्यस्कंदस्यकथंरुद्रादिपुत्रत्वमपिस्मर्यतइत्याह कुमारश्चेति ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ अंगिराभवत् संधिरडभावोवाआर्षः ॥ ७ ॥ तथेति अग्रेरप्यधिकोभूत्वासूर्यवत्जगत्प्रकाशितवान् ॥ ८ ॥ तपश्चरन्निति महत्तदुल्लंघनंस्थविरंतदासीद्येनाविष्ठितःप्रविवेशिथापइतिश्रुतिप्रसिद्धेनकेनचिन्निमित्तेनजलेप्रविश्यतपश्चरन्अग्निरांगिरसेनतेजसासंतमोभूदित्यर्थः उल्लंघनंस्थविरंप्राचीनं आविश्यतिष्ठतीत्याविष्टंभयंसंजातमस्यसआविष्ठितः ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ संस्थानचारिषुस्थावरजंगमेषु सम्यक्स्थानंगतिनिवृत्तिर्येषुचरणशीलेषुचेतियोगात् त्रिषुअंतर्बहिर्दिविचउत्तमाधममध्यमेषुवा ॥ १३ ॥